

ความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต : กรณีศึกษา ความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ และศูนย์สุขภาพชุมชน

ศรีสมพร ทรวงแก้ว พบ.ม* ประภาพร มโนรัตน์ สด.**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาและมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ และศูนย์สุขภาพชุมชนในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน การศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะศึกษาสภาพการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน ระยะสร้างและพัฒนา รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน และระยะทดลองใช้รูปแบบและติดตาม ประเมินผล ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน พบว่า การจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนที่ผ่านมา เป็นไปตามแผนการจัดการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลฯ โดยที่ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย เพื่อพัฒนา รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติ ผู้เกี่ยวข้องได้กำหนดแนวทาง การจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายความร่วมมือ การเตรียมความพร้อม การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพอาจารย์นิเทศ การเสริมสร้างพลังอำนาจให้ นักศึกษา การเสริมสร้างพลังอำนาจให้ชุมชน การดำเนินการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลความร่วมมือ จากนั้นได้มีการส่งนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ลงฝึกภาคปฏิบัติในชุมชนภายใต้ความร่วมมือดังกล่าว หลังสิ้นสุดการฝึกภาคปฏิบัติพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีผลคะแนนประเมินการฝึกปฏิบัติงานในชุมชนอยู่ในระดับดี นอกจากนี้ผู้เกี่ยวข้องกับการฝึกภาคปฏิบัติในชุมชนมีความพึงพอใจรูปแบบความร่วมมือในการฝึกภาคปฏิบัติในระดับดีมาก หลังจากมีการถอดบทเรียนการฝึกภาคปฏิบัติในชุมชนพบปัจจัยแห่งความสำเร็จ 3 ประการ คือ การเป็นหุ้นส่วน การให้คุณค่ากันและกัน และการสร้างพลังปัญญา

ผลการศึกษาเสนอแนะให้วิทยาลัยพยาบาลควรนำรูปแบบการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนไปใช้ในการจัดการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วน การให้คุณค่ากัน และกัน และการสร้างพลังปัญญา

คำสำคัญ : การศึกษาพยาบาล การจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน รูปแบบความร่วมมือ

* ผู้อำนวยการ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์

** อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์

Collaborative Community Based Practice for Undergraduate Nurse Students : A Case Study of Collaboration between Boromarajoni College of Nursing Uttaradit and Urban Health Centre

Srisomporn Suangkaew M.P.A* Prapaporn Manorath Dr.PH**

Abstract

This study was a developmental research and aimed to develop a collaborative community based practice for undergraduate nurse students between Boromarajonani College of Nursing Uttaradit and urban health center. There were 3 phases in this study; studying current community based practice, developing a model of collaborative based practices, and evaluating its effectiveness. The study of the current community based practice revealed that community based practice was led by academic plan of nursing college rather than a collaboration among stakeholders. To develop a collaborative model of community based practice, stakeholders suggested 8 steps including policy making, staff preparation, management of learning design, supervisor and mentor empowerment, student empowerment, community empowerment, implementing learning activities in the community and evaluation. Then, collaborative community based practice was designed for second-year nursing students. After implementing, most students reported a high level of community practice score. Also, stakeholders reported a high level of satisfaction toward a collaborative community based practice. According to an after-action-review, there were 3 key success factors; alliance, appreciation, and wisdom. The finding suggests that nursing college should adopt a collaborative model for community based practice, emphasizing alliance, appreciation and wisdom.

Keywords : Nursing Education, Community Based Practice, Collaborative Model

* Director, Boromarajonani College of Nursing,Uttaradit

** Instructor, Boromarajonani College of Nursing,Uttaradit

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพยาบาลเป็นศาสตร์ที่มีการปฏิบัติเป็นหัวใจสำคัญ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ การจัดการศึกษาภาคทฤษฎีและการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติ ซึ่งมีการฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์จำลองและในสถานบริการสุขภาพทั้งในโรงพยาบาล ศูนย์สุขภาพชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยลักษณะงานที่ฝึกปฏิบัตินั้นเป็นงานการพยาบาล งานสาธารณสุขหรือกล่าวโดยรวมคืองานด้านสุขภาพที่ครอบคลุมทั้งทางด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาพยาบาล และฟื้นฟูสภาพ ซึ่งต้องเรียนรู้ประสบการณ์ในงานสุขภาพดังกล่าวจากการดำเนินงานทั้งในสถานบริการสุขภาพและในชุมชน กล่าวคือเรียนรู้งานโดยตรงจากผู้ให้บริการ บุคคล ครอบครัว ชุมชน โดยมีบุคลากรทางการพยาบาล การแพทย์และการสาธารณสุขในสถานบริการสุขภาพนั้นๆ เป็นพี่เลี้ยงจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษา โดยมีอาจารย์นิเทศจากวิทยาลัยฯ ให้คำปรึกษาชี้แนะในการเรียนรู้ภาคปฏิบัติร่วมด้วย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวิชาซึ่งจะทำให้ นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพการพยาบาลที่ต้องบูรณาการกับศาสตร์หลายสาขาลดลงจนเป็นบุคคลมีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาพยาบาลที่จะเข้าสู่ระบบการบริการสุขภาพด้วย

สถาบันพระบรมราชชนกให้ความสำคัญต่อคุณภาพการจัดการศึกษา จึงกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ให้วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดได้ขับเคลื่อนการผลิตบุคลากรทางการพยาบาลที่มีคุณภาพสูง ที่มีอัตลักษณ์การบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ตอบสนองต่อระบบสุขภาพสามารถจัดการกับปัญหาสุขภาพในชุมชนและสังคมได้ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี้อุดรดิต์ได้ตระหนักและขับเคลื่อนการผลิตโดยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งการจัดการศึกษาในห้องเรียนและในชุมชน สำหรับการจัดการ

ศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนนั้น พบว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกหลายประการที่ควบคุมได้ยาก ได้แก่ สถานการณ์ทางสุขภาพของชุมชน ลักษณะความเป็นชุมชนเขตเมืองที่แออัด เป็นต้น ซึ่งจากการสำรวจของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี้อุดรดิต์ พบว่า วิทยาลัยมีแหล่งฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษา ในชุมชนเขตเทศบาลเมือง ร้อยละ 80 ของรายวิชาที่มีการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน และแหล่งฝึก คือ ศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง ซึ่งเป็นสถานบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของโรงพยาบาลอุดรดิต์ ซึ่งมีหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองเป็นผู้บริหาร ลักษณะชุมชนเป็นชุมชนในเขตเมืองค่อนข้างแออัด การฝึกงานการดูแลสุขภาพในชุมชนของนักศึกษาเป็นไปค่อนข้างยาก หากไม่ได้รับความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนร่วมกันและร่วมกระตุ้นเตรียมชุมชนเพื่อให้เข้าถึงชุมชนอย่างแท้จริง¹ นับว่าวิทยาลัยฯ มีความเสี่ยงต่อการควบคุมคุณภาพการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน และเกิดความเสี่ยงต่อการผลิตบัณฑิตคุณภาพด้วย ทั้งนี้ไรท์, โรวิทซ์ และเมอเคอร์ (Wright K, Rowitz L, Merkle A.)² ได้กล่าวว่า ความร่วมมือประสานงานกันอย่างจริงจังระหว่างสถาบันการศึกษาด้านสุขภาพกับหน่วยงานด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น อันเป็นหน่วยย่อยของบริการสาธารณสุขที่ใกล้ชิดชุมชนที่สุด จะทำให้การจัดการศึกษานั้นมีคุณภาพ สถานบริการสุขภาพจะเกิดความเข้าใจในระบบการจัดการศึกษา และสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษาได้สอดคล้องกับหลักสูตร ส่งผลต่อการผลิตบัณฑิตคุณภาพสูงตอบสนองต่อระบบสุขภาพปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงได้ทำการวิจัยหารูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต โดยเลือกศึกษาความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี้อุดรดิต์ และศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง

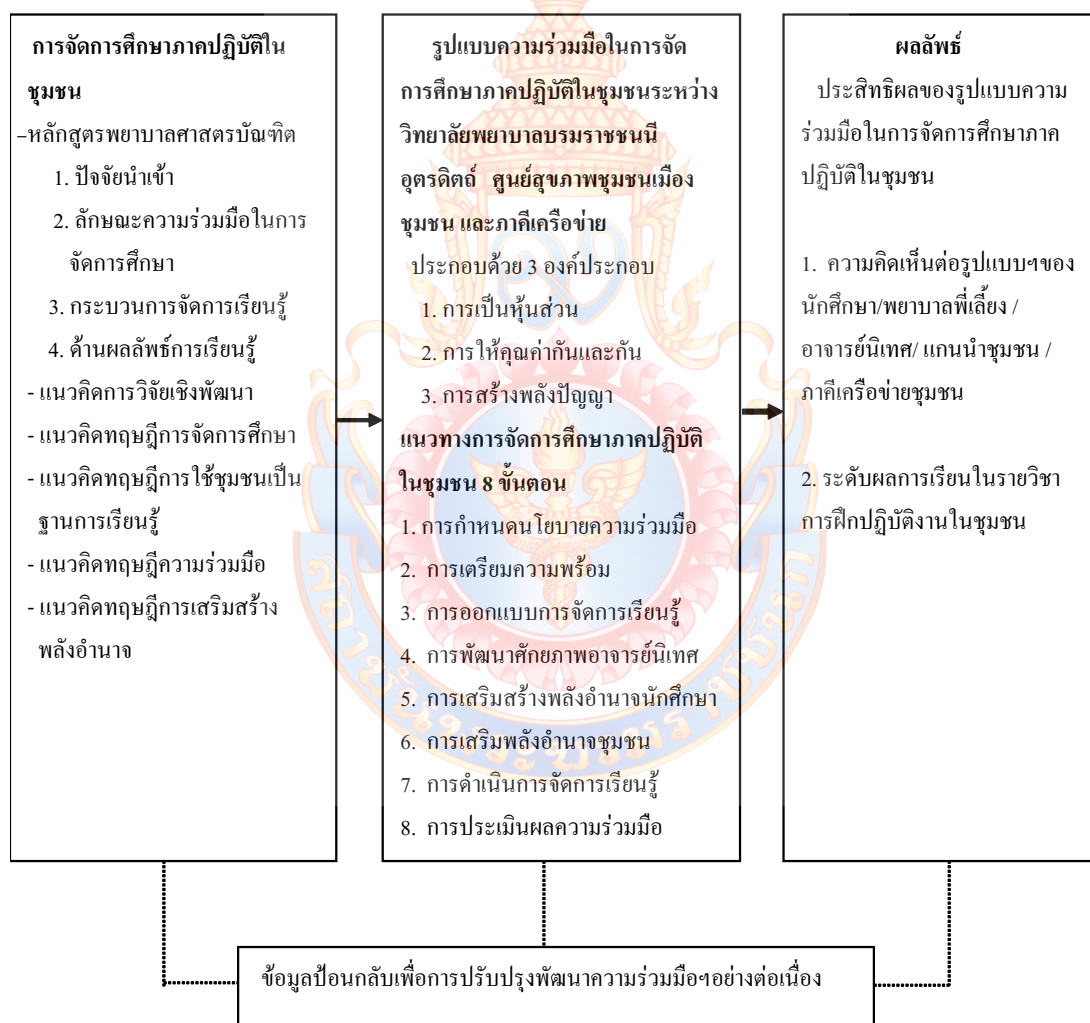
วัตถุประสงค์การวิจัย การวิจัยครั้งนี้มี
วัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการ
ศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนและแนวทางพัฒนาการ
จัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล หลักสูตร
พยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรม
ราชชนนี อุตรดิตถ์

2. สร้างและพัฒนารูปแบบความร่วมมือ
ในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน สำหรับ
นักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต
ระหว่างวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์
กับศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง

3. ศึกษาผลของการใช้รูปแบบความ
ร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน
สำหรับนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตร
บัณฑิต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ บุคลากรวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ ศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ชุมชนเขตเมืองที่เป็นแหล่งฝึกของนักศึกษาพยาบาลและภาคีเครือข่ายชุมชน และนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่เกี่ยวข้องกับการฝึกภาคปฏิบัติในชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง ในระยะที่ 1 จำนวน 22 คน โดยการสนทนากลุ่มศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา ประกอบด้วย บุคลากรจากวิทยาลัยฯ จำนวน 6 คน ได้แก่ คณะผู้บริหารวิทยาลัยฯ 2 คน กรรมการบริหารหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2 คน อาจารย์ผู้รับผิดชอบวิชาและอาจารย์นิเทศ 2 คน และกลุ่มตัวอย่างจากศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นแหล่งฝึกภาคปฏิบัติในชุมชนของวิทยาลัยฯ จำนวน 8 คน ได้แก่ หัวหน้างานวิชาการและฝึกอบรม จำนวน 1 คน หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง 2 คน และพยาบาลที่เลี้ยงที่รับผิดชอบพื้นที่ฝึก 5 คน และแกนนำชุมชนและภาคีเครือข่ายชุมชน จำนวน 8 คน ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดท้ายตลาด 1 รูป ครูโรงเรียนเทศบาลวัดท้ายตลาด กวีธรรมสาร 2 คน หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ชุมชน 1 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2 คน จิตอาสาชุมชน จำนวน 2 คน

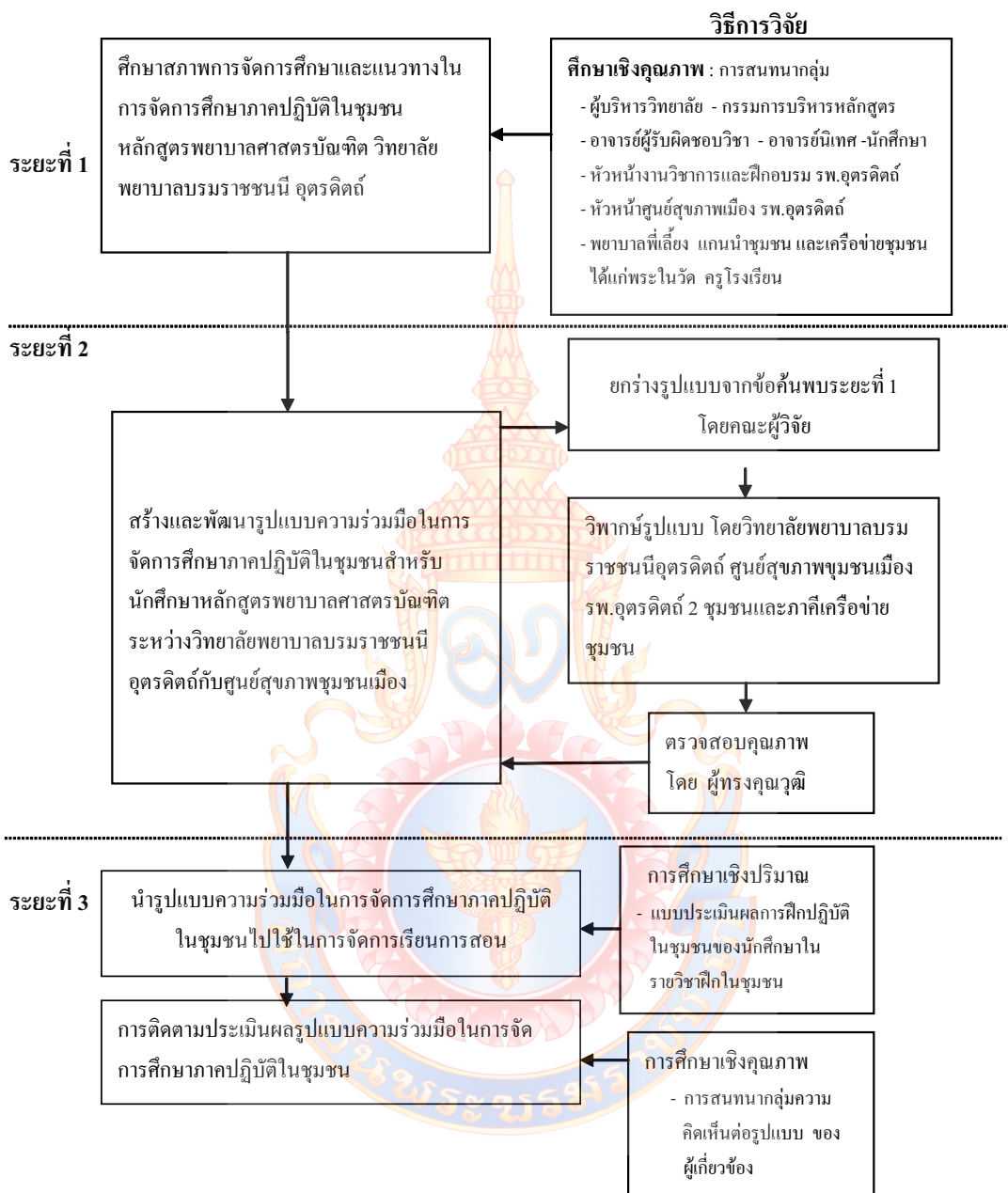
กลุ่มตัวอย่าง ในระยะที่ 2 จำนวน 22 คน โดยประชุมเชิงปฏิบัติการวิพากษ์รูปแบบฯ ที่สร้างและพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างบุคลากรจากวิทยาลัยฯ จำนวน 6 คน ได้แก่ คณะผู้บริหารวิทยาลัยฯ 2 คน กรรมการบริหารหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2 คน อาจารย์ผู้รับผิดชอบวิชาและอาจารย์นิเทศ 2 คน และกลุ่มตัวอย่างจาก

ศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นแหล่งฝึกภาคปฏิบัติในชุมชนของวิทยาลัยฯ จำนวน 8 คน ได้แก่ หัวหน้างานวิชาการและฝึกอบรม จำนวน 1 คน หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง 2 คน และพยาบาลที่เลี้ยงที่รับผิดชอบพื้นที่ฝึก 5 คน และแกนนำชุมชนและภาคีเครือข่ายชุมชน จำนวน 8 คน ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดท้ายตลาด 1 รูป ครูโรงเรียนเทศบาลวัดท้ายตลาด กวีธรรมสาร 2 คน หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ชุมชน 1 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2 คน จิตอาสาชุมชน จำนวน 2 คน

กลุ่มตัวอย่าง ในระยะที่ 3 นำรูปแบบไปใช้และติดตามประเมินผลรูปแบบ จำนวน 103 คน ประกอบด้วย นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ที่ฝึกภาคปฏิบัติในรายวิชาปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วย ที่แหล่งฝึกศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ 2 ในชุมชนทำอัฐบนจังหวัดอุตรดิตถ์ ระหว่างวันที่ 18 ตุลาคม 2555 – 10 ธันวาคม 2555 จำนวน 77 คน และอาจารย์นิเทศจำนวน 12 คน กลุ่มตัวอย่างจากศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นแหล่งฝึกภาคปฏิบัติในชุมชนของวิทยาลัยฯ จำนวน 6 คน ได้แก่ หัวหน้างานวิชาการและฝึกอบรม จำนวน 1 คน หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง 2 คน และพยาบาลที่เลี้ยงที่รับผิดชอบพื้นที่ฝึก 3 คน และแกนนำชุมชนและภาคีเครือข่ายชุมชน จำนวน 8 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 3 ชุด ได้แก่ 1) เครื่องมือในระยที่ 1 คือ แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับบริบท สภาพการจัดการศึกษาและแนวทางในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2) เครื่องมือในระยที่ 3 แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาฯ 3) แบบประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานในชุมชนของนักศึกษา และทดสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผ่านเกณฑ์ 0.5 และเครื่องมือชุดที่ 3 หาค่าความเชื่อมั่นได้ 0.82 จึงนำไปใช้ คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธี Thematic Analysis

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนและแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ พบว่า วิทยาลัยพยาบาลมีการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนกับแหล่งฝึกในชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กลุ่มงานเวชศาสตร์ครอบครัวของโรงพยาบาลชุมชน และศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง โดยมีการประสานความร่วมมือกันในระดับองค์กร การจัดการศึกษาส่วนใหญ่เป็นไปตามที่วิทยาลัยจัดทำแผนฝึกภาคปฏิบัติไว้แล้ว และแกนนำชุมชนตลอดจนภาคีเครือข่ายชุมชนมีส่วนร่วมน้อย

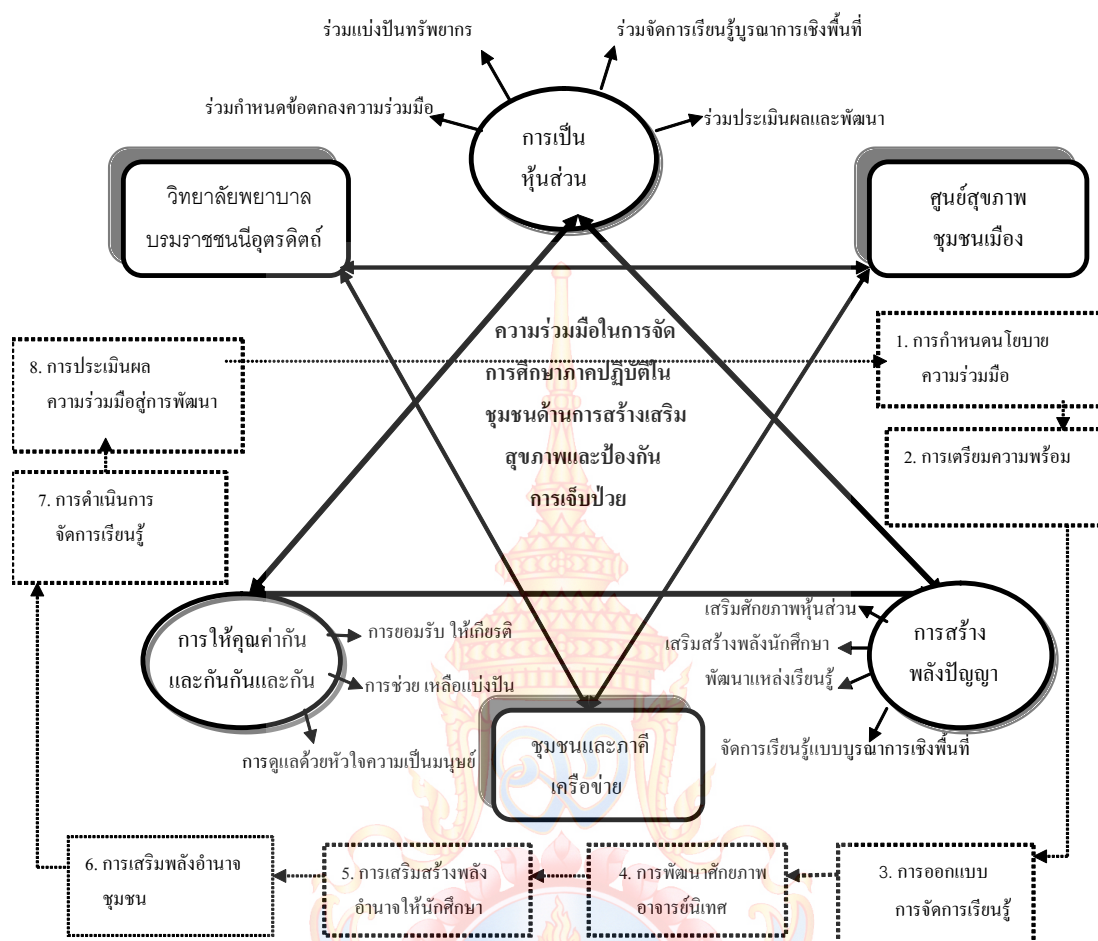
สำหรับแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา ได้ข้อสรุปเป็นแนวทางเสนอเชิงนโยบายสู่การยกร่างรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน คือ 1) ควรมีการกำหนดนโยบายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับสถานบริการสุขภาพและชุมชน แหล่งฝึกเป็นลายลักษณ์อักษร 2) ควรมีการเตรียมความพร้อมของวิทยาลัยพยาบาล สถานบริการสุขภาพ ชุมชนแหล่งฝึกและภาคีเครือข่ายชุมชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเจ็บป่วยในชุมชน 3) ควรมีการพัฒนาศักยภาพอาจารย์นิเทศ พยาบาลพี่เลี้ยงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง 4) ควรเตรียมความพร้อมด้วยการเสริมพลังให้กับนักศึกษาในการปฏิบัติงานในชุมชน และ 5) ควรเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการพื้นที่เสริมพลังอำนาจให้กับชุมชน 6) ควรมีการประเมินผลและพัฒนาการจัดการศึกษาร่วมกันทั้งวิทยาลัย สถานบริการสุขภาพ ชุมชนแหล่งฝึกและภาคีเครือข่ายชุมชน

2. ผลการสร้างและพัฒนา รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนสำหรับนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ระหว่างวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ กับศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง พบว่าได้มีการสร้างและพัฒนา รูปแบบอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการยกร่างรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนจากข้อค้นพบในระยที่ 1 โดยคณะผู้วิจัยยกร่างรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน โดยนำข้อเสนอเชิงนโยบายใน 6 ประเด็นร่วมกับประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎีการจัดการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

ทั้งร้อน ทั้งเหนื่อย แถมยังได้เรื่องมาให้วุ่นวายใจอีก..แต่คราวนี้รู้สึกดีค่ะ ดีมาก ๆ มันเป็นระบบชั้น หนูเลยพลอยจัดระบบตัวเองได้ ...มันได้ร่วมแรง ร่วมใจร่วมคิดร่วมทำด้วยกัน...ชาวบ้านเองก็ชอบใจ..นี่ก็อยากให้พานักศึกษาพยาบาลมาดูแลชุมชน บ่อยๆอีก..แหมซัดคิดใจ...” สอดคล้องกับอาจารย์พยาบาลท่านหนึ่งที่พิเศษนักศึกษาในชุมชน กล่าวว่า “...เมื่อก่อนเวลานิเทศนักศึกษารู้สึกหนักใจ วัน วันไม่รู้ว่าจะพาลูกศิษย์ไปเจออะไรบ้าง บ่อยครั้ง ชาวบ้านไม่ต้อนรับ บางทีก็หาว่ามาขายยาขาย สินค้าบ้าง..เพราะที่นี่เป็นชุมชนคนในเมือง..เข้าหา ยาก...ตอนนี้มีความสุขค่ะที่ชาวบ้านเข้าใจและชอบใจกิจกรรมของเราที่เราอาศัยการคิดร่วมกัน ทั้ง วิทยาลัย แหล่งฝึก และชุมชนด้วย...นี่ยังบอกว่าให้ มาบ่อยๆ พานักศึกษามาเยอะๆเลยคะ...รู้สึกเหมือน ทุกคนผูกพันกันนะ ...เสร็จปีนี้แล้วปีหน้าก็จะ ประชุมออกแบบงานกันใหม่ให้มันดียิ่งๆ ขึ้น ไป..กองทุนหลักประกันสุขภาพของเทศบาลเขา ก็ให้ทุนกับการทำกิจกรรมสุขภาพในชุมชน... ต้อง ช่วยกันคะ...มันเป็นการบูรณาการงานกับชีวิตได้ จิงๆ...” และยังสอดคล้องกับชาวบ้านท่านหนึ่งที่ ได้ร่วมกิจกรรมชุมชนกับนักศึกษากล่าวว่า “...ดีใจ ที่ชุมชนของเรามีหมอหลายคนมาสนใจให้การ ดูแลสุขภาพให้...ก็ทั้งจากอนามัยและวิทยาลัย พยาบาล ลูกๆหลานนักเรียนพยาบาลนั้นแหละ ...เขาดี...หลายเรื่องก็เพิ่งรู้นี่ละ...ก็ถึงเจ็บกันเอา บ่อยๆ...ไม่รู้ทางแก้..เขาพากันมาเยี่ยมแนะ นำดี...หมออนามัยเขาก็เป็นเจ้าก็จัดการเอามือไขด้ มารับเชียว..เรามั่นใจลำบากแก่แล้ว..อยากไปก็ได้ ไป..โอ้ย..เมื่อก่อนเสียชุมชนนี้ละ..มันมีทะเลาะ กัน...อยากให้อีกเจ้า...” นอกจากนี้ ยังพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับผลการเรียนในการฝึก ภาควิชาปฏิบัติในชุมชน ในรายวิชาปฏิบัติการสร้าง เสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วย อยู่ในระดับ ดี (เกรด B⁺) ร้อยละ 80.42

ดังนั้นสามารถวิเคราะห์สรุปจากผลการ วิจัยได้ว่า รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษา ภาควิชาปฏิบัติในชุมชน ระหว่างวิทยาลัยพยาบาลบรม ราชชนนี อุตรดิตถ์ กับศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีปัจจัยที่ เป็นเงื่อนไขความสำเร็จ 3 องค์ประกอบ คือ 1) การเป็นหุ้นส่วน 2) การให้คุณค่าซึ่งกันและกัน 3) การสร้างพลังปัญญา ทั้งนี้ในประเด็นการเป็น หุ้นส่วนนั้นจะเห็นได้จากความร่วมมือใน 4 ด้าน ได้แก่ ร่วมกำหนดข้อตกลงความร่วมมือ ร่วม แบ่งปันทรัพยากร ร่วมจัดการเรียนรู้บูรณาการเชิง พื้นที่ ร่วมประเมินผลและพัฒนา สำหรับประเด็น การให้คุณค่าซึ่งกันและกัน จะเห็นได้จากการ แสดงออกใน 3 ด้าน ได้แก่ การยอมรับและให้ เกียรติกัน การช่วยเหลือและแบ่งปัน การดูแลด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์ และประเด็นการสร้างพลัง ปัญญา จะเห็นได้จากความร่วมมือในการหนุน เสริมให้เกิดการพัฒนาทางปัญญา ได้แก่ การเสริม ศักยภาพหุ้นส่วน การเสริมสร้างพลังนักศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการเชิงพื้นที่ นอกจากนี้รูปแบบความร่วมมือ ในการจัดการศึกษาภาควิชาปฏิบัติในชุมชน มีแนวทาง การจัดการศึกษาภาควิชาปฏิบัติในชุมชน 8 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดนโยบายความร่วมมือ 2) การ เตรียมความพร้อม 3) การออกแบบการจัดการ เรียนรู้ 4) การพัฒนาศักยภาพอาจารย์นิเทศ 5) การเสริมสร้างพลังอำนาจนักศึกษา 6) การเสริม พลังอำนาจชุมชน 7) การดำเนินการจัดการเรียนรู้ 8) การประเมินผล ซึ่งสามารถสังเคราะห์แนวคิด จากรูปแบบที่พัฒนาได้ เขียนเป็นแผนภาพจำลอง “รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาค ปฏิบัติในชุมชน ระหว่างวิทยาลัยพยาบาลบรมราช ชนนี อุตรดิตถ์ และศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง” ดัง ภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ระหว่างวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช และศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง

สรุปและอภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนและแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช พบว่า วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช และศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง มีการประสานความร่วมมือกันในระดับองค์กรและการจัดการศึกษาส่วนใหญ่เป็นไปตามที่วิทยาลัยฯ จัดทำแผนฝึกภาคปฏิบัติไว้แล้ว และแกนนำ

ชุมชนตลอดจนภาคีเครือข่ายชุมชนมีส่วนร่วมน้อย สอดคล้องกับผลการศึกษาของวีรพันธุ์ อนันตพงศ์ และคณะ³ ที่ศึกษาสภาพการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนสำหรับนักศึกษาสาธารณสุขชุมชน ที่พบว่ามีการประสานงานกับแหล่งฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาในระดับองค์กร แต่การจัดการศึกษาส่วนใหญ่เป็นไปตามแผนฝึกภาคปฏิบัติของวิทยาลัยฯ เช่นกัน แกนนำชุมชน ภาคีเครือข่ายชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบหรือวางแผนร่วมกันน้อย ซึ่งสะท้อนให้

เห็นว่าหน่วยงานจัดการศึกษาทางด้านสุขภาพและสถานบริการสุขภาพที่เป็นแหล่งฝึกทางสุขภาพยังคงทำงานร่วมกันในลักษณะการประสานงานเท่านั้น ยังไม่อยู่ในลักษณะการประสานความร่วมมือกันอย่างแท้จริง ที่ทั้งสองฝ่ายควรต้องมุ่งให้การจัดการศึกษาส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญ และงานการจัดการศึกษานั้นต้องสอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมายแห่งพันธกิจของทั้งสองสถาบันด้วย ดังจะเห็นได้จากผลวิเคราะห์สรุปในงานวิจัยนี้ได้แนวทางเสนอเชิงนโยบายสู่การพัฒนาความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนที่สะท้อนถึงความต้องการให้มีความร่วมมือที่มากขึ้นจากเดิมในด้านต่างๆ ได้แก่ ให้มีการกำหนดนโยบายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับสถานบริการสุขภาพ และชุมชน แหล่งฝึกเป็นลายลักษณ์อักษร การเตรียมความพร้อมของวิทยาลัย สถานบริการ ชุมชนแหล่งฝึก และแหล่งเรียนรู้การสร้างเสริมสุขภาพ และป้องกันการเจ็บป่วยในชุมชน การพัฒนาศักยภาพอาจารย์นิเทศ พยาบาลพี่เลี้ยง การเตรียมความพร้อมด้วยการเสริมพลังให้กับนักศึกษา และการจัดการเรียนรู้บูรณาการเชิงพื้นที่เสริมพลังอำนาจให้กับชุมชน และให้มีการประเมินผลและพัฒนากิจการศึกษาร่วมกันทั้งวิทยาลัย สถานบริการ ชุมชน แหล่งฝึกและภาคีเครือข่ายชุมชน ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน ดังที่ ไรท์, โรวิทซ์ และเมอเคอร์ (Wright K, Rowitz L, Merkle A.)² ได้สรุป แนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาไว้ว่า ความร่วมมือประสานงานกันอย่างจริงจังระหว่างสถาบันการศึกษาด้านสุขภาพกับหน่วยงานด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นอันเป็นหน่วยย่อยของบริการสาธารณสุขที่ใกล้ชิดชุมชนที่สุด จะทำให้การจัดการศึกษานั้นมีคุณภาพ สถานบริการสุขภาพ

เกิดความเข้าใจในระบบการจัดการศึกษาและสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษาได้สอดคล้องกับหลักสูตร และได้เสนอแนะแนวคิดในการจัดการศึกษาในแหล่งฝึกไว้ว่า ศักยภาพครูพี่เลี้ยงมีความสำคัญ ต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครูพี่เลี้ยงซึ่งจำเป็นต้องทำอย่างเป็นระบบ การจัดอบรมจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน และสอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาในด้านต่างๆ ของครูพี่เลี้ยง ทั้งทางด้านวิชาการและด้านการพัฒนาบทบาทการเป็นผู้ร่วมจัดการศึกษาระยะเวลา สถานที่ และวิธีการดำเนินงานให้มีความเหมาะสม และต้องคำนึงถึงสัมพันธภาพ บรรยากาศที่มีความเป็นมิตรภาพซึ่งกันและกันด้วย

2. ผลการสร้างและพัฒนา รูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนด้านการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วย สำหรับนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

วิทยาลัยและแหล่งฝึก รวมถึงชุมชนและภาคีเครือข่ายได้กำหนดรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนร่วมกัน ได้รูปแบบที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการประสานความร่วมมือ ขับเคลื่อนการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย โดยสร้างนักศึกษาเป็นนักปฏิบัติการชุมชน และเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองทางสุขภาพได้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมในลักษณะการเป็นหุ้นส่วน รูปแบบประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก และแนวปฏิบัติที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน 8 ขั้นตอน ซึ่งได้ดำเนินการสร้างและพัฒนา 3 ขั้นตอน ก่อนการทดลองใช้ และได้สรุปผลรูปแบบหลังการทดลองใช้ รวมมีการพัฒนารูปแบบเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งในขั้นตอนนี้ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก การที่ได้ผลเช่นนี้

แสดงว่ารูปแบบฯ มีประโยชน์ มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง มีความเพียงพอ และมีความเป็นไปได้ที่จะนำรูปแบบไปใช้กับวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ และแหล่งฝึกศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองและชุมชนในเขตเมืองอุตรดิตถ์ และได้นำสู่การทดลองใช้รูปแบบ โดยวิทยาลัยร่วมกับศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองและเครือข่ายชุมชนได้ร่วมกันจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนให้กับนักศึกษาพยาบาลจนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ สามารถอธิบายได้ว่าส่วนหนึ่งนั้น เนื่องมาจากกระบวนการพัฒนารูปแบบฯ ได้ผ่านตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาแนวคิดการวิจัยเชิงพัฒนา มีการวิเคราะห์หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการจัดการศึกษา ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน แนวคิดทฤษฎีการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ แนวคิดทฤษฎีความร่วมมือ และแนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างพลังอำนาจ นอกจากนี้ยังได้ใช้ผลการวิเคราะห์สรุปเสนอเชิงนโยบายในระยะที่ 1 มาประมวลและใช้เป็นหลักในการสร้างและพัฒนารูปแบบ จึงมีส่วนให้รูปแบบเป็นไปตามต้องการและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีความเที่ยงตรงตามมาตรฐานที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบก่อนนำไปใช้ปฏิบัติในสภาพจริงต่อไป

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือฯ

พบว่าหลังการใช้ความร่วมมือระหว่างวิทยาลัย แหล่งฝึก ชุมชนและภาคีเครือข่ายชุมชน คีชี้นรูปแบบมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ ทั้งนักศึกษา พยาบาลพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ แกนนำชุมชน ภาคีเครือข่ายชุมชน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า มีความพึงพอใจต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า

รูปแบบความร่วมมือฯ นั้น ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน รู้สึกทุกฝ่ายมีคุณค่าและมีความสำคัญ และยังได้พัฒนาตนสู่การสร้างพลังปัญญาให้ผู้อื่น นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลสอดคล้องกันอีกว่า ทำให้มีความสุขและกระตือรือร้นในการทำงาน เนื่องจากงานมีความชัดเจนและความเข้าใจในเป้าหมาย กระบวนการดำเนินงานและปฏิบัติงานได้สอดคล้องกันทั้งระบบ และผู้เกี่ยวข้องในแต่ละภาคส่วนมีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ได้ประโยชน์ในหลายด้านจากความร่วมมือในการดำเนินงานกัน เป็นการบูรณาการงานเชิงพื้นที่ที่ดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันจะนำมาซึ่งความสุขในการทำงานทั้งในระดับบุคคลและทีมงาน นำมาซึ่งการบรรลุเป้าหมายและผลผลิตขององค์กร ตลอดจนเป้าหมายและผลผลิตของเครือข่ายความร่วมมือด้วย นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษามีระดับผลการเรียนในรายวิชาส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก (B)⁺ ร้อยละ 80.42 ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า รูปแบบพัฒนาที่สร้างขึ้นส่งผลต่อความร่วมมือของทุกฝ่ายให้มีการประสานการทำงานกัน ทั้งแนวราบและแนวดิ่งจนเกิดความคิดเห็นต่อรูปแบบที่สอดคล้องไปในทางเดียวกัน ซึ่งอาจเกิดจากองค์ประกอบของรูปแบบที่เป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ เพื่อพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือจนเกิดการปฏิบัติที่มีเป้าหมายเดียวกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ 3 องค์ประกอบของรูปแบบความร่วมมือฯ ที่เป็นปัจจัยหนุนเสริมให้เกิดความสำเร็จของการทดลองใช้รูปแบบนี้ในสภาพจริง ได้แก่ การเป็นหุ้นส่วน การให้คุณค่ากันและกัน การสร้างพลังปัญญา จึงนับได้ว่าเป็น 3 พลังขับเคลื่อนสู่คุณภาพการจัดการศึกษาที่ดี ทำให้นักศึกษาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งลีห์นา และบิลล์เน (Lehna &

Byrne)⁴ ได้กล่าวไว้ว่า การประสานความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ทั้งสถาบันการศึกษาและสถานบริการสุขภาพต้องให้ความสำคัญต่อกัน และมีความพยายามร่วมกันในการจัดการเรียนการสอนในแหล่งฝึก จะส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และสอดคล้องกับจินตนา กล่อมศิริ และคณะ⁵ ที่ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการร่วมกันในการจัดการศึกษาในแหล่งฝึกระหว่างสถาบันการศึกษาและสถานบริการสุขภาพเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในแหล่งฝึก ผู้มีความมีประสิทธิภาพและผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีสำหรับการเสริมสร้างพลังอำนาจนั้นเป็นการทำให้บุคคลมีการพัฒนาความสามารถในด้านความคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ได้ร่วมสนทนา แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นร่วมกัน วิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหา ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยการสนับสนุนจากผู้สอนในการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกชื่นชมในคุณค่าและความสามารถของตนเอง ซึ่งได้ประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างพลังอำนาจในทุกภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนของวิทยาลัย ดังที่ไฮกาส และชูเมคเกอร์ (Hyrkas K, Shoemaker M.)⁶ สรุปไว้ว่า การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะทำให้บุคคลอุทิศตนเพื่อการมีส่วนร่วมที่ดี นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายได้ว่า อาจเนื่องมาจากรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนครั้งนี้ ได้มีการจัดกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดประสบการณ์เรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community Based

Learning : CBL) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริงของชุมชน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีกับความเป็นจริง หรือเรียนรู้จากชุมชนในการนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง หรือการปฏิบัติงานในชุมชน การเข้าถึงปัญหา การแก้ปัญหาชุมชน อีกทั้งกระบวนการของการจัดการเรียนการสอนแบบ CBL เป็นการเรียนรู้ที่ต้องใช้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วม ภายใต้อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ของชุมชนและการจัดการความรู้ ในการเรียนการสอนที่เน้นการให้บริการในชุมชน ผู้เรียนจะเรียนรู้ในฐานะการเป็นหุ้นส่วนหรือเจ้าหน้าที่คนหนึ่งในหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานของรัฐหรือเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร⁷ จึงส่งผลต่อความเหมาะสมของรูปแบบ ตลอดจนความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะต่อการนำรูปแบบไปใช้

วิทยาลัยพยาบาลควรนำรูปแบบการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชน ไปใช้ในการจัดการศึกษาโดยเน้นการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วน การให้คุณค่ากันและกัน และการสร้างพลังปัญญา

เอกสารอ้างอิง

1. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์.สรุปผลการสำรวจแหล่งฝึกภาคปฏิบัติในชุมชนของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์. (เอกสารอัดสำเนา),2554
2. Wright K, Rowitz L&Merkle A. A conceptual model for leadership development. Public Healthmanagement Practice. 2001 ; 7 (4) : 6-16.

3. วีระพันธุ์ อนันตพงศ์ และคณะ. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลกและสถานบริการสุขภาพในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ (สาธารณสุขชุมชน) : กรณีศึกษาสถานีนอนามัยในเขตอำเภอบางกระพุ่ม จังหวัดพิษณุโลก, วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก .2553
4. Lehna, C., & Byrne, A. An Hxample of a Successful Collaboration Effort Between a Nurse Educator and a Hospice Clinical Nurse Specialist/ Director. Journal of Professional Nursing. 1995 ; 11 (3) : 175-182.
5. จินตนา กล่อมศิริ และคณะ. การวิจัยและพัฒนารูปแบบการประสานความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์และสถานบริการสุขภาพในการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล : กรณีศึกษาโรงพยาบาลอุตรดิตถ์. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข,2549.
6. Hyrkas K, Shoemaker M. Changes in the preceptor role: re-visiting preceptors' perceptions of benefits, reward, support and commitment to the role. Journal of Advance Nursing. 2007 ; 60 (5) : 513-24.
7. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. เทคนิคการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน. วิทยาลัยช่างศิลป์ สุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม, 2556

